

**UNA HIGIENE RIGOROSA FACILITA
ELS COMPORTAMENTS ÈTICS?**
**David Bueno i
Torrens**

**Professor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona**

Immoralitat higiènica

Recordo que quan era menut i anava a l'escola, als escolapis, a la dècada de 1970, durant la Quaresma els professors de religió ens feien llegir la passió i mort de Jesús tal com està escrita als evangelis. De tots els passatges, un dels que em cridava més l'atenció era el de Ponç Pilat rentant-se les mans mentre accedia a condemnar Jesús a mort per crucifixió. Per quins set sous se les havia de rentar?, em preguntava. Després vaig saber que era costum dels romans rentar-se les mans com a símbol que s'eximien de qualsevol responsabilitat, tal com encara indica l'expressió homònima que ha perdurat fins a l'actualitat.

ARA QUE EL CICLE ANUAL ENS HA RETORNAT a aquestes dates he recuperat un interessant article científic publicat el setembre de 2006 a la prestigiosa revista *Science* que aporta dades sobre la neurobiologia que s'amaga darrere el costum interreligiós de rentar-se. La neteja física ha estat un dels elements centrals de les cerimònies religioses durant mil·lennis. Per posar-ne uns quants exemples, hi ha diverses religions, com el cristianisme i el sikhisme, que practiquen el baptisme, un ritual de purificació basat en l'aigua. De la mateixa manera, les ablucions rituals formen part dels preparatius a la pregària dels musulmans, i els hindús dediquen una gran atenció a la puresa del cos, amb banys rituals als rius sagrats. Shakespeare, un gran observador i interpretador de la psique humana, ho va reflectir molt bé en una de les seves obres, en la qual Lady Macbeth, després d'assassinar el rei Duncan, es desespera per poder-se rentar les mans, com si això li hagués d'alleugerir la càrrega moral de l'assassinat. Hi ha cap relació entre la neteja física i la puresa moral?

TOTES LES RELIGIONS RECULLEN PRECEPTES que, almenys en els seus orígens, reflectien la pràctica d'hàbits saludables adaptats al lloc d'origen de la creença en qüestió, i que han quedat sacralitzats. En són exemples la prohibició de menjar carn de vaca dels hindús, per preservar aquests animals durant les èpoques de fam per tal que els continuessin donant llet, la seva principal font de proteïnes d'origen animal; o la prohibició de menjar carn de porc, un animal que històricament ha estat portador de triquinosis, o de consumir begudes alcohòliques, que debiliten i anul·len la voluntat, preceptes islàmics molt respectats pels musulmans.

EN PRINCIPI, HOM PODRIA INTERPRETAR els preceptes de neteja i purificació física de la mateixa manera, simplement com la sacralització d'uns hàbits saludables, però treballs científics recents indiquen que la interpretació pot ser molt diferent. Per començar, les paraules que s'usen per descriure estats físics i morals són les mateixes, com per exemple *net* i *pur*, i habitualment utilitzem expressions que les associem, com *tenir les mans netes* quan fem referència a un acte que podria ser considerat immoral (i això passa en tots els idiomes). I ho fem no només en l'àmbit físic, sinó també emocional, com quan diem que una determinada acció ens *repugna*, paraula que ens remet a experiències del sentit del gust.

CARMÉ PERIS

“En l'àmbit neurològic la purificació física i la moral són bescanviables, i per tant la neteja física pot mitigar els sentiments de culpa social i moral (i a l'inrevés també, és clar)”

PERÒ L'ANALOGIA ÉS MOLT MÉS PROFUNDA que la simplement semàntica, la qual reflecteix un paral·lelisme psicològic. S'ha vist que l'activació neurològica i fisiològica, ambdues amb una base cent per cent biològica, que es produeix en estats de repugnància moral és la mateixa que en casos de repugnància alimentària, i que el mateix succeeix durant la neteja física del cos i els rituals de purificació moral, com la confessió dels cristians. En definitiva, el que això ens indica és que en l'àmbit neurològic la purificació física i la moral són bescanviables, i per tant que la neteja física pot mitigar els sentiments de culpa social i moral (i a l'inrevés també, és clar).

EN AQUEST SENTIT, EN EL TREBALL CIENTÍFIC que esmentava al principi de l'article hi ha una sèrie d'experiments psicològics molt reveladors. Per exemple, se sap que quan es fa copiar a un grup de persones un text on es descriu un acte immoral, la majoria experimenten un clar sentiment de repugnància, però si en acabar d'escriure-ho es renten les mans, resulta que aquest sentiment disminueix i fins i tot desapareix.

D'AQUESTS RESULTATS SE'N PODEN DERIVAR, com a mínim, dues menes d'implicacions. D'una banda, l'estudi de les conseqüències psicològiques i de comportament de la neteja física pot proporcionar dades molt valuoses sobre els mecanismes neurològics subjacents a les decisions ètiques, cabdals en qualsevol societat humana, ara i sempre. Però a més a més, planteja una qüestió per a la qual no trobo la resposta adequada. Una higiene rigorosa facilita els comportaments ètics? O és just al contrari, atès que una higiene rigorosa ens allibera dels sentiments ètics de culpabilitat? No pretenc fer apologia de la manca d'higiene, però si fos cert que l'excés d'higiene afavoreix el fet d'assumir conductes immorals, a molts humans ens convindria rentar-nos menys les mans, i encara menys fer cas d'eslògans de l'estil de *Mans netes*. Quines immoralitats deuen amagar?